

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«СПОВІДЬ ЗІ СЦЕНИ»

документальний фільм про становлення та розвиток Вінницького обласного
академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського

Студентки IV курсу, групи 4Ж
Освітньої програми *Журналістика*
Галузі знань *06 Журналістика*
Спеціальності *061 Журналістика*
Ступеня вищої освіти бакалавра

Вермеяш Дар'ї Сергіївни

Науковий керівник: Слотюк П. В., кандидат
історичних наук, доцент, доцент кафедри

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця – 2026

АНОТАЦІЯ

Вермеяш Д. «Сповідь зі сцени»: документальний фільм про становлення та розвиток Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського. Спеціальність Журналістика. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2026.

Кваліфікаційна робота виконана у форматі документального фільму, присвяченого становленню та розвитку Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського — одного з провідних театральних закладів України.

Сюжет фільму побудований на основі трьох змістових блоків: розповіді про історію театру в інтерв'ю із завідувачкою музею театру; фрагментів із театральних постановок, які є частиною сучасного репертуару театру; інтерв'ю з акторкою театру. Це дозволяє відтворити театр одночасно як культурно-історичне і мистецьке явище, яке відіграє провідну роль у соціокультурному середовищі не тільки міста Вінниці, але й усієї України. Головною ідеєю фільму є показати, що театр — це живий свідок історії міста, невіддільна частина національної культурної ідентичності, яка існує не лише в архівних документах, а й у живій сценічній практиці — у виставах, що тривають сьогодні, і в людях, які виходять на сцену попри все.

Проект орієнтовано на широке коло глядачів, зацікавлених театральним мистецтвом, регіональною культурою та збереженням сценічної спадщини регіону. Фільм може бути використаним в межах культурно-просвітницьких заходів, використаним в освітніх програмах, а також поширюватися на цифрових платформах — YouTube, Vimeo та в соціальних мережах.

Зйомки фільму здійснювалися безпосередньо у приміщенні театру та його музею із застосуванням сучасного відео- й аудіообладнання, що забезпечило документальну достовірність і автентичну атмосферу готового медіапродукту.

Ключові слова: документальний фільм, театр, театральна історія, Вінниця, театр імені М. Садовського, культурна спадщина, відеожурналістика.

4

ANNOTATION

Vermeiash D. «Confession from the Stage»: a documentary film about the formation and development of the Vinnytsia Regional Academic Music and Drama Theatre named after M. Sadovsky. Specialty 061 Journalism. Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University, Vinnytsia, 2026.

This qualification work takes the form of a documentary film dedicated to the formation and development of the Vinnytsia Regional Academic Music and Drama Theatre named after M. Sadovsky — one of the leading theatre institutions of Ukraine.

The film's narrative is structured around three thematic units: an interview with the curator of the theatre museum tracing the institution's history; footage from theatrical productions that form part of the theatre's current repertoire; and an interview with a theatre actress. This approach presents the theatre simultaneously as a cultural-historical and artistic phenomenon that plays a leading role in the sociocultural environment not only of the city of Vinnytsia, but of Ukraine as a whole. The central idea of the film is to show that theatre is a living witness to the history of the city — an inseparable part of national cultural identity that exists not only in archival documents, but in living stage practice: in performances that continue today, and in the people who take to the stage in spite of everything.

The project targets a broad audience interested in theatrical arts, regional culture, and the preservation of stage heritage. The film is suitable for cultural and educational events, as well as distribution on digital platforms — YouTube, Vimeo, and social media.

Filming was conducted on location at the theatre and its museum using professional video and audio equipment, ensuring documentary authenticity and an

immersive atmosphere in the final media product.

Keywords: documentary film, theatre, theatre history, Vinnytsia, Sadovsky Theatre, cultural heritage, video journalism.

5

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	6
1.1. Теоретична база.....	7
1.2. Обґрунтування проєкту.....	7
1.3. Мета роботи.....	8
1.4. Джерела фактів.....	8
1.5. Технічні і програмні засоби.....	9
1.6. Сфера застосування.....	10
1.7. Апробація.....	11

II. СПЕЦИФІКА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ ПРО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВІННИЦЬКОГО ОБЛАСНОГО АКАДЕМІЧНОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ МИКОЛИ САДОВСЬКОГО «СПОВІДЬ ЗІ СЦЕНИ»	12
2.1. Структура фільму.....	13
2.2. Тривалість фільму.....	13
2.3. Музичний супровід.....	13
2.4. Ідейно-смісловий задум.....	13
2.5. Специфіка аудиторії.....	15

III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	15
---	-----------

IV. СЦЕНАРІЙ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ ПРО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВІННИЦЬКОГО ОБЛАСНОГО АКАДЕМІЧНОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ МИКОЛИ	
--	--

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Теоретична база

Сучасний медіапростір дедалі активніше звертається до тем, які висвітлює культурна журналістика у площині збереження історичної пам'яті, формування національної ідентичності — особливо в умовах повномасштабної війни, коли збереження й популяризація української культурної спадщини набуває нового суспільного значення. Саме театр як інституція є не лише мистецьким осередком, а й живим свідком історії, інструментом формування емоційного інтелекту — місцем, де фіксується і передається колективна пам'ять громади, регіону, нації. Документальне кіно в цьому контексті виявляється одним із найефективніших інструментів для його осмислення та представлення широкій аудиторії — жанром, що органічно поєднує журналістську достовірність із художньою виразністю та здатністю створювати тривалий емоційний і суспільний ефект.

Фактологічну основу проєкту склала книга Лариси Семенко та Олександра Логінова «Вінницький театр у свічаді історії», яка містить детальну хроніку становлення й розвитку Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського та стала головним історичним джерелом при підготовці фільму. Саме ця праця дозволила сформулювати змістову вісь документального наративу та визначити ключові події й постаті в історії театру [1].

У процесі теоретичного обґрунтування проєкту були проаналізовані праці з теорії документального кіно, тележурналістики та сценарної майстерності. Взаємозв'язок документалістики й журналістики як суміжних, але самостійних явищ медіакультури досліджує А. Е. Дроботенко у статті «Документальне кіно і журналістика: взаємозв'язок понять», де

встановлюються ключові подібності та відмінності між цими поняттями і обґрунтовується правомірність перенесення журналістських методів на створення документальних стрічок [2]. Функціонування документального

7

кіно в сучасному екранному просторі та його роль у збереженні культурної спадщини розглядають І. Гавран та М. Ботвин у статті «Документальне кіно в сучасному екранному дискурсі» (Вісник Київського національного університету культури і мистецтв, 2020), де, зокрема, простежується зростання суспільного запиту на документальні форми, пов'язані з регіональною та інституційною пам'яттю [3]. Жанрові особливості телевізійної документалістики та специфіку екранної журналістської творчості системно аналізує В. В. Гоян у монографії «Журналістська творчість на телебаченні» (Київський університет, 2011) — ця праця стала важливим орієнтиром у розумінні професійних стандартів відеожурналістики та підходів до роботи з героєм і матеріалом у документальному форматі [4]. Теоретичні й практичні засади документальної форми на екрані розкрито у посібнику Г. О. Десятника «Основи екранної документалістики» (КНУ, 2016), де розкривається роль сценариста як творця літературної основи екранного твору та окреслюються принципи драматургічної побудови документального продукту — від задуму до фінального монтажного рішення [5].

Окремим теоретичним орієнтиром стало авторське осмислення природи документального кіно як способу пояснення живого життя мовою сценарію — як реальність трансформується у кінонаратив через відбір фактів, побудову драматургії та роботу з героєм. Цей погляд на документалістику як на акт інтерпретації, а не лише фіксації дійсності, визначив загальну концептуальну логіку проєкту.

Аналіз зазначених праць дозволив сформувати теоретичні передумови для створення документального фільму про театр, усвідомити жанрову специфіку документалістики та обґрунтувати творчі й драматургічні рішення, покладені в основу кваліфікаційної роботи.

1.2. Обґрунтування проєкту

Документальний фільм «Сповідь зі сцени» присвячений історії та розвитку Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру

8

імені М. Садовського — одного з найстаріших театральних закладів Подільського регіону.

В умовах повномасштабної російської агресії українське суспільство переживає культурне піднесення: зростає інтерес до національної ідентичності, мистецької спадщини та регіональної історії. Театр у цьому контексті є не лише майданчиком для вистав, а й живим носієм культурної пам'яті, місцем, де покоління за поколінням зберігається і передається мистецька традиція. Водночас регіональні театральні заклади залишаються практично непередставленими у сучасному українському документальному кіно — більшість проєктів зосереджена на темах війни чи біографій видатних особистостей. Саме цю нішу покликаний заповнити цей проєкт.

Фільм поєднує кілька змістових блоків різного характеру: документальну розповідь про історію театру через інтерв'ю із завідувачкою музею, показ живої театральної вистави як мистецького явища та особисте свідчення акторки театру. Така структура — від минулого через сцену до людини — забезпечує внутрішню драматургію фільму і дозволяє охопити різні виміри театального життя. Поєднання інституційної пам'яті з живим голосом людей, причетних до театру, надає проєкту документальної достовірності й водночас особистісної присутності в театральному середовищі.

«Сповідь зі сцени» є не лише навчальним, а й потенційно тиражованим медіапродуктом: фільм може демонструватися на регіональному телебаченні, в межах культурно-просвітницьких заходів, освітніх програм або поширюватися на цифрових платформах. Це робить проєкт актуальним як для академічного співтовариства, так і для широкої глядацької аудиторії.

1.3. Мета роботи

Метою роботи є розробка та реалізація авторського документального фільму, що висвітлює історію та розвиток Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського. Фільм

9

«Сповідь зі сцени» спрямований на популяризацію регіональної театральної спадщини та збереження культурної пам'яті засобами зображувальної журналістики, що дозволяє зацікавити широке коло глядачів: як поціновувачів театру, так і тих, хто відкриває його для себе вперше. В епоху цифрових технологій, коли контент став безмежним і миттєвим, театр парадоксально не втрачає своєї аудиторії — навпаки, живе сценічне мистецтво приваблює людей саме тим, чого не може дати екран: присутністю, непередбачуваністю та емоційним контактом між актором і глядачем у спільному просторі театральної зали. Документальний фільм про театр у цьому сенсі є не лише журналістським продуктом, а й спробою зафіксувати і передати цю живу енергію засобами кіно.

1.4. Джерела фактів

Джерельну базу документального фільму «Сповідь зі сцени» складають людські, документальні та медійні джерела, які в сукупності забезпечили достовірність і повноту створеного медіапродукту.

Документальну основу проєкту склали книга Лариси Семенко та Олександра Логінова «Вінницький театр у свічаді історії», архівні матеріали театального музею, програми вистав, а також офіційний сайт театру, який містить актуальну інформацію про репертуар, історію закладу та його творчий склад.

Використання різномірних джерел — усних свідчень, друкованих документів та відкритих медійних ресурсів — забезпечило багатовимірність документального наративу і відповідність створеного фільму стандартам

достовірності журналістської відповідальності.

1.5. Технічні і програмні засоби

Для реалізації документального фільму «Сповідь зі сцени» використовувався комплекс мобільного відео- та аудіообладнання, що

10

відповідає сучасним стандартам мобільної журналістики та забезпечує якісний результат в умовах польових зйомок.

Основним засобом відеозйомки став смартфон iPhone 17 Pro, камера якого забезпечує високу роздільну здатність зображення та широкі можливості для зйомки в різних умовах освітлення — що було особливо важливим під час зйомок у приміщенні театру та музею. Для стабілізації кадру використовувався штатив, який дозволив уникнути небажаного тремтіння зображення та забезпечив статичність і композиційну виваженість знімальних планів.

Запис звуку здійснювався за допомогою мікрофона Proove Record Type-C (PMRC00010202), підключеного безпосередньо до смартфона. Використання зовнішнього мікрофона забезпечило чистоту звучання голосу під час інтерв'ю та значно знизило рівень фонових шумів порівняно із вбудованим мікрофоном пристрою.

Монтаж фільму виконано у програмі CapCut — сучасному мобільному редакторі, який дозволяє здійснювати повний цикл постпродакшну: нарізку та склейку матеріалу, накладання титрів, корекцію кольору, роботу зі звуковою доріжкою та фінальний експорт готового продукту.

Обраний комплекс технічних засобів відповідає жанру та завданням проєкту, а також демонструє можливості сучасної мобільної журналістики у створенні повноцінного документального медіапродукту.

1.6. Сфера застосування

Документальний фільм «Сповідь зі сцени» орієнтований на широке

коло глядачів, зацікавлених театральним мистецтвом, регіональною культурою та збереженням української мистецької спадщини. Проєкт може бути використаний у кількох напрямках.

а) у медійному просторі фільм може транслюватися на регіональному телебаченні Вінниці та Вінницької області, а також розміщуватися на цифрових платформах — YouTube, Vimeo та в соціальних мережах, що

11

забезпечить його доступність для широкої онлайн-аудиторії незалежно від місця перебування глядача;

б) у культурно-просвітницькому контексті фільм може демонструватися в межах тематичних заходів, присвячених історії театру, регіональній культурі або українській мистецькій спадщині, а також використовуватися як матеріал для освітніх програм у закладах вищої та середньої освіти.

Крім того, проєкт становить інтерес безпосередньо для Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського як документальне свідчення його історії та діяльності, що може бути використане у внутрішніх архівах або представлене на офіційних ресурсах закладу.

1.7. Апробація

Основні положення кваліфікаційної роботи пройшли апробацію у формі участі в наукових конференціях та публікації у фаховому збірнику, що підтверджує наукову та практичну значущість обраної теми і свідчить про її актуальність у сучасному медіадискурсі.

Результати дослідження було представлено на III Всеукраїнській студентській науково-практичній онлайнівій конференції «Інтернет-журналістика та новітні технології в сучасних медіа» (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 5 травня 2026 р.). Участь у конференції дозволила продемонструвати ключові ідеї проєкту науковій спільноті та взяти участь у фаховому обговоренні щодо

сучасних тенденцій розвитку медіапростору.

Статтю «Особливості освоєння нових вимірів сучасного медіапростору з допомогою імерсивної журналістики» опубліковано у збірнику наукових статей «Журналістика й мистецтво слова», випуск 18 (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2026. С. 13–18), а також у збірнику наукових статей «Журналістика й мистецтво слова», випуск 18 (Вінниця, 2026. С. 285–287).

12

II. СПЕЦИФІКА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ

«СПОВІДЬ ЗІ СЦЕНИ»

2.1. Структура фільму

Документальний фільм «Сповідь зі сцени» побудований за чітким блоковим принципом — кожна частина має власну тему, формат і внутрішню логіку, що забезпечує послідовне розгортання ідеї документального наративу.

Фільм відкривається першим блоком — інтерв'ю іззавідувачкою літературно-драматичної частини театру Світланою Фицайло. Цей блок занурює глядача в історію Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського: від його заснування до ключових етапів розвитку. Голос хранительки театральної пам'яті формує історичний контекст і задає емоційний тон усього фільму.

Другий блок — зйомка театральних вистав «Кассандра» за п'єсою Лесі Українки та «Небилиці про Івана» режисера Вадима Сікорського. Цей блок переводить розповідь із площини історії у площину живого сценічного мистецтва, демонструючи театр у дії — у момент, коли він найбільш повно розкриває свою природу.

Третій блок — інтерв'ю з акторкою театру Аліною Шкуропат, яка ділиться особистим досвідом сценічної діяльності та своїм баченням театру зсередини. Цей блок завершує фільм акцентом авторки, повертаючи глядача від загального до конкретного — від історії театру до звичайного глядача.

Між блоками використовуються перехідні монтажні рішення та звуковий супровід, які забезпечують ритмічність фільму і допомагають глядачеві природно переходити від одного змістового рішення до іншого.

13

2.2. Тривалість фільму

Хронометраж документального фільму «Сповідь зі сцени» становить 24 хвилини 46 секунд. Визначення тривалості фільму було свідомим творчим рішенням: кожен із трьох змістових блоків отримав достатньо екранного часу для повноцінного розкриття своєї теми — без поспіху, але й без надмірного розтягування відеоматеріалу. Такий хронометраж відповідає усталеним стандартам короткометражної документалістики і є комфортним для сприйняття широкою глядацькою аудиторією. Він дозволяє утримати увагу від першого кадру до фінального, не перевантажуючи глядача інформацією і водночас забезпечуючи змістову насиченість кожної хвилини фільму.

2.3. Музичний супровід

Музичний супровід фільму, зокрема фонові “підложки” та звукові перебивки між блоками, підібрано з вбудованої бібліотеки програми CapCut. Усі використані музичні треки є ліцензійно чистими — вони розповсюджуються без обмежень авторського права у форматі royalty-free та доступні для використання у творчих проєктах без додаткових дозволів і відрахувань. Це забезпечує правову коректність фільму при його подальшому розміщенні на цифрових платформах і демонстрації в публічному просторі.

2.4. Ідейно-смісловий задум

Головна ідея документального фільму «Сповідь зі сцени» — показати, що театр є живим свідком історії міста і невіддільною частиною його культурної ідентичності. Фільм створювався з бажанням розповісти про Вінницький театр імені М. Садовського не через суху хроніку подій, а через живі голоси людей, які зберігають і творять його образ в умовах сьогодення.

Важливою частиною задуму було прагнення показати, що театральна спадщина існує не лише в музейних експонатах і архівних документах, а й у живій сценічній практиці — у виставах, які йдуть сьогодні, і в акторах, які виходять на сцену попри все. Це особливо резонує в час повномасштабної

14

війни, коли звернення до культурних коренів стає актом збереження національної ідентичності.

Окремою цінністю фільму є поєднання інституційної пам'яті з особистим свідченням — голосом живого театру сьогодні. Саме це поєднання формує повноту документального образу театру як явища, що існує одночасно в минулому і теперішньому.

2.5. Специфіка аудиторії

Цільова аудиторія документального фільму «Сповідь зі сцени» не обмежена віковими рамками — фільм розрахований на широке коло глядачів, яких об'єднує інтерес до театрального мистецтва, історії українського театру та збереження культурної спадщини. Це як постійні відвідувачі театру, так і ті, хто лише відкриває для себе його світ. Фільм також розрахований на студентів мистецьких і гуманітарних спеціальностей, дослідників регіональної культури та усіх, хто в умовах війни шукає опору в національній культурній традиції свого народу.

15

ІІІ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семенко Л. І., Логінов О. В. Вінницький театр у свічаді історії (1910–1944). Київ : Центр ДЗК, 2019. 535 с.
2. Дроботенко А. Е. Документальне кіно і журналістика: взаємозв'язок понять. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2017. Вип. 11. С. 4–7.
3. Гавран І., Ботвин М. Документальне кіно в сучасному екранному дискурсі. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*.

Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2020.

4. Гоян В. В. Журналістська творчість на телебаченні : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 319 с. 5. Десятник Г. О. Основи екранної документалістики. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2016. 126 с.

6. Офіційний сайт Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського. URL: <https://teatr.vn.ua> (дата звернення: травень 2026 р.).

16

ДОДАТОК

СЦЕНАРІЙ

ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ «СПОВІДЬ ЗІ СЦЕНИ» ПРО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВІННИЦЬКОГО ОБЛАСНОГО АКАДЕМІЧНОГО МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ МИКОЛИ САДОВСЬКОГО

Авторка сценарію: Дар'я Вермеяш

У фільмі брали участь:

Акторка — Аліна Шкуропат

Режисер театру — Євгеній Карнаух

Композитор — Арсеній Маланушенко

Завідувачка літературно-драматичної частини театру

— Світлана Фицайло

Тизер. (Нарізка кадрів, яка відкривається світлим фасадом будівлі театру у променях сонця та яскравими, стильними афішами, що закликають глядачів. Камера плавно переноситься всередину: витончені інтер'єри фое, розкішні люстри та метушня публіки перед початком. Раптом картинка змінюється серією стрімких, динамічних кадрів із самих вистав. Спалахи софітів та насичене сценічне світло вихоплюють із темряви деталізовані костюми акторів. Камера фіксує експресивні крупні плани: живі емоції,

погляди, сповнені драми та пристрасті. Різкі, пластичні рухи на сцені чергуються із кадрами затамованої подих глядацької зали, де видно заворожені обличчя публіки.)

ЧАСТИНА І. ФУНДАМЕНТ ІСТОРІЇ (ПОЧАТОК)

Епізод 1. «Світло і тінь»

Сцена 1. Про наскрізних героїв

(Ведуча в кадрі)

Ведуча: Світло і тінь у цьому фільмі – не прийом і не декорація. Вони живуть. Світло приходить першим – ще до людей,

17

ще до слів. Воно повзе по порожніх кріслах, торкається позолоти люстри, лягає на старі дошки сцени. Тінь іде слідом – як вірний супутник, як інший бік тієї самої правди. Де є світло – є тінь. Де є сцена – є обидва. Вони не говорять. Але саме вони розповідають цю історію – від першого кадру до останнього.

Епізод 2. «Народження театру»

Сцена 1. (Ведуча сидить у напівтемному коридорі, де контрастний промінь софіта розділяє простір на світло й тінь, а її монолог перебивається кадрами деталей, що беззвучно з'являються й зникають у розмитому фокусі.)

Ведуча: Світло приходить сюди першим. Раніше за акторів, раніше за глядачів, раніше за всіх. Воно знає кожне крісло, кожну тріщину в підлозі, кожну складку завіси. Це його театр теж – і воно ніколи його не залишає. Тінь іде слідом – мовчки, терпляче. Вона не заважає. Вона просто завжди поруч.

Сцена 2. (Камера піднімається до люстри. Вона не горить – лише денне світло обмацує позолоту. По стінах від крісел тягнуться довгі тіні. Світло і тінь діляться простором порівну.)

Закадровий голос: У кожного старого театру є свої привиди. Це не міфи, це – залишені тут емоції, невиплакані сльози та відлуння столітніх оплесків. За кілька годин до того, як завіса здригнеться і підніметься вгору, театр Садовського відкриває свої справжні секрети. Ми прокралися за лаштунки, коли тут немає

глядачів і панує абсолютна тиша. Щоб показати вам простір, де робота стає релігією, а холодні стіни – єдиним домом. Попереду – історія про місце, яке тримає в унісон серце всієї Вінниці.

Сцена 3. (Старовинні чорно-білі та сепійні фотографії перших років існування театру змінюють одна одну.)

Закадровий голос: На початку XX століття Вінниця відчула: для справжнього міста їй бракує одного. Не моста, не вокзалу – театру. Міська еліта зібрала кошти, міський голова Микола Оводов дав добро, і архітектор Григорій Артинов за рекордні одинадцять

18

місяців звів будівлю у стилі модерн вартістю 160 тисяч карбованців.

Сцена 4. (Чорно-біла статична фотографія напливом переходить в унікальні, зернисті кадри архівної кінохроніки, де оживає день відкриття театру.)

Закадровий голос: Культурне життя міста було відзначене великою і радісною подією. Тут відбудовувався обласний музично-драматичний театр. У його будівництві брало участь усе населення міста. Театр не лише відбудували, а й зробили вдвічі більшим і значно красивішим, ніж до війни. Колектив акторів підготував до відкриття театру п'єсу «Інтервенція». Відкривається перша вистава. Театр знову став гордістю та окрасою Вінниці.

Епізод 3. «Сторінки великої історії»

Сцена 1. (Світлана Фицайло сидить у затишному куточку театру, повністю занурена в розповідь, поки камера повільно й плавно рухається навколо неї, фокусуючись на її живих емоціях та міміці.)

Світлана Фицайло: Вінницький театр в усі часи від свого народження, від 1910 року, був відомий на весь бувший Радянський Союз. Уявіть собі, що у 1910 році, коли відкрився перший сезон нашого театру, у далекому Петербурзі в театральному журналі була стаття з фото нашого театру і розповідь про прем'єру.

Уявіть собі маленьке провінційне місто, де як я завжди

говорю в центрі, по Соборній ходять гуси, але Оводов вирішив, що місто наше має бути по-справжньому європейським. І він запрошує першого головного архітектора, визначає і запрошує його – Григорія Артинова. І ось саме Григорій Артинов спроектував наш театр, про який говорили: якщо його взяти ось так на долоньки і перенести в будь-яку європейську державу, він стане там у красі. Ось такий він був гарний.

Десятий рік, а сцена крутиться, трансформуються крісла у залі. Трупа невелика, але чудова трупа, в арсеналі якої, в репертуарі навіть є «Аїда» Верді. Розпочинається взагалі життя

19

нашого театру із «Затопленого дзвону», «Затоплений дзвін» за п'єсою Гауптмана. Це твір, і сам письменник був улюблений Лесею Українкою, він перегукується з її «Лісовою піснею».

А керувала цим процесом будівництва театру пані Лентовська. Тетяна Лентовська – це її псевдонім, а взагалі вона уродженка Вінниччини. І вона дізнається про те, що тут мають будувати театр, звертається до керівництва і каже: «Я буду керувати театром, я беру на себе це керівництво, але ви маєте побудувати до кінця 1910 року». І змушені були. Уявіть собі, що за 10 місяців, заповнених 10 місяців повністю, було побудоване приміщення.

Сцена 2. (Ведуча стоїть у центрі кадру на тлі музейної експозиції театру, де камера тримається середнього плану і ледь помітно погойдується, створюючи ефект живої присутності.)

Ведуча: Чорно-біла фотографія – це чиста мова світла і тіні. Нічого зайвого. Тільки те, що було насправді. Ці люди стояли на цій самій сцені. І те саме світло падало на їхні обличчя.

Сцена 3. (Динамічна нарізка архівних чорно-білих фотографій Миколи Садовського. Камера детально вихоплює його обличчя, харизматичні погляди та фактурні образи з вистав різних років, створюючи плавний ефект наближення на старовинних знімках.)

Світлана Фицайло: У 1956 році нашому театру було присвоєне ім'я Миколи Карповича Садовського. Світлини з його вистав, де

сам він грав, де він ставив, його команда, його труп...

Адже в особі Садовського поєднувалися видатний актор, режисер, педагог, організатор театральної справи, який зумів навколо себе згуртувати таку команду.

Закадровий голос: Театр працював під час окупації. Вистави тривали, поки місто стояло під чужими прапорами. Мистецтво не зупинялося, тому що воно і є тим, що тримає людину людиною, коли все навколо розсипається.

Починається війна, і в 1941 році театр не встигає евакуюватися, тому що німецька армія блискавично, дуже швидко увійшла на територію Вінниці. І театр служив в окупації, але

20

зрадників не було ніколи. Так, служили. На вистави приходили як німецькі солдати і офіцери, так і пересічні громадяни. І перші, особливо 41-й – частина 42-го року, всі співіснували спокійно, але театр завжди ставив вистави і грав.

Про це є дуже багато матеріалів в самому архіві.

Сцена 4. (Камера повертається до музейного простору, де тепер у кадрі з'являється Світлана Фіцайло. Вона емоційно продовжуючи розповідь про епоху театру, поки камера плавно змінює плани – від загального кадру з музейними вітринами до крупного плану її обличчя та жестів.)

Світлана Фіцайло: На цій стіні була карта Радянського Союзу і маршрути гастрольні. А якщо уявити карту цю, то від країн Балтії понизу до Далекого Сходу наш театр мав маршрути. Але вона була вже така застаріла. І вирішили ось тут зробити таку своєрідну сцену. Це як сцена. Усміхається Федір Григорович Верещагін в оточенні на той час провідних акторів театру.

Сцена 5. (Ведуча у кадрі.)

Ведуча: 2004 рік. Театр отримує статус академічного. Сьогодні тут дві сцени, понад тисячу місць у залі і більше сотні людей, для яких ця будівля – не місце роботи, а спосіб існування.

Сцена 6. (Світлана Фіцайло стоїть на величних сходах театру

(на тлі колон), підсумовуючи свою розповідь. Камера тримає крупний план.)

Світлана Фицайло: Хочеться сказати ще таку фразу, що театр життя не оминає, служить йому. Духовна битва. А що в житті нас всіх єднає? Поезія, любов, молитва. Приходьте, і ми будемо разом щасливі!

ЧАСТИНА II. ЗА ЛАШТУНКАМИ

Епізод 1. «Між рядками п'єси»

Сцена 1. *(На екрані розгортається атмосферна нарізка кадрів театру: камера плавно ковзає вздовж спорожнілих коридорів,*

21

заглядає за куліси, де відпочивають декорації, вихоплює гру світла й тіні на оксамитових кріслах зали та текстуру старої сцени.)

Закадровий голос: У театрі пам'ять живе не лише в архівних фотографіях. Вона — у старих кулісах, у потертих сходах за сценою, у тиші порожньої зали перед початком вистави. Тут час не зникає повністю, він залишається між стінами, у голосах, історіях і людях, які присвятили цьому місцю роки свого життя. Робота над виставою починається задовго до прем'єри. Репетиції можуть тривати кілька місяців: актори відпрацьовують текст, сценічний рух і взаємодію між персонажами. Кожна сцена багаторазово змінюється та допрацьовується вже безпосередньо на сцені театру.

Сцена 2. (Ведуча у кадрі.)

Ведуча: Сьогодні особливий вечір. Театр готується показати на сцені одну з найяскравіших постановок за твором Лесі Українки — «Кассандру». Ще зовсім трохи — і зала наповниться глядачами, згасне світло, а на сцені оживе історія про правду, яку ніхто не хотів чути.

Сцена 3. (Атмосферний монтаж кадрів із репетиційного процесу: актори в буденному одязі повністю занурені в роботу. Камера вихоплює живі емоції, суперечки, відточування рухів на сцені, акторів, які повторюють текст у кутку.)

Закадровий голос: Репетиція — це найважчий, часом виснажливий етап створення художнього світу. Це простір, де класичний літературний текст Лесі Українки трансформується у живу сценічну дію через сотні повторень, аналіз помилок та щоденний пошук правильної інтонації.

Постановником «Кассандри» на вінницькій сцені став режисер Євгеній Карнаух. Його творчий шлях тісно переплітається з новітньою історією України — після деокупації рідного Херсона він переїхав до Вінниці, принісши із собою нову режисерську енергію та особливе, безкомпромісне бачення класики. Євгеній

22

Карнаух не просто вибудовує сухі мізансцени й розставляє акторів по точках. Разом із трупю він препарує кожну репліку, намагаючись очистити поетичне слово від зайвого пафосу та зробити античний міф зрозумілим і близьким сучасній людині.

Тут, без ефектних костюмів, без декорацій та маскуючого гриму, акторська трупа театру Садовського щодня проходить крізь важкі внутрішні трансформації. Репетиційний процес — це завжди зона колосального хвилювання. Щоразу, тримаючи в руках текст столітньої давнини, актори відчувають майже містичний страх: як вдихнути життя в античних героїв? Як зробити так, щоб сучасний глядач повірив кожному слову? Ми бачимо, як у напівтемряві зали народжується це дивовижне перевтілення. Актори приходять сюди зі своїми буденними думками, але за командою режисера повністю розчиняються в персонажах, шукаючи для них сучасні психологічні мотиви. Як раптом змінюється постава, як у погляді з'являється запеклий вогонь, а голос починає тремтіти від справжньої, незіграної люті чи розпачу. Вони репетирують не далеку міфологію — вони репетирують нас із вами.

Головний психологічний виклик і колосальне емоційне навантаження в цьому пошуку лягає на плечі акторки Марії Левченко. Саме вона втілює образ пророчиці Кассандри. Для Марії ця роль — не просто черговий образ у репертуарі, а справжній іспит на акторську зрілість.

Природа обдарувала акторку неймовірним, глибоким і сильним

голосом, який у цій виставі стає її головною зброєю. Театр не терпить приблизності. Тут не можна зіграти «десь так» – або ти є, або тебе нема. Кожна репетиція – це спроба знайти одне-єдине слово, один жест, один подих, після якого все стає на місце. І все це – заради двох годин. Заради залу, який сидить у темряві й чекає. Тут не існує дублів і немає кнопки «видалити». Є лише ти і жива енергія, яку можна відчувати – але неможливо зафіксувати на плівку.

Епізод 2. «Кассандра»

Сцена 1. (Стрімка нарізка епічних моментів: спалахи контрастного (червоного та білого) сценічного світла,

23

експресивні крупні плани актриси в ролі Кассандри – її пророчий, сповнений болю погляд, крик, різкі пластичні рухи.)

Сцена 2. (Різкий монтажний перехід від напруженого тизеру до реального життя. Камера фіксує вечірню атмосферу біля театру: двері відчиняються, і всередину стрімким потоком заходять усміхнені глядачі. Фінальний акорд – завіса опускається, світло в залі спалахує, і глядачі вибухають шаленими оваціями, підводячись зі своїх місць. Актори на сцені тримаються за руки й емоційно вклоняються публіці.)

Закадровий голос: Але коли робоче світло згасає і піднімається важка завіса – репетиція зникає. Починається магія, заради якої команда місяцями працювала за лаштунками. На сцені театру Садовського постає драматична поема Лесі Українки «Кассандра». Твір, написаний на початку двадцятого століття, який сьогодні звучит із вінницької сцени пронизливо, майже лякаюче актуально. Сьогодні на «Кассандру» у Вінниці збираються повні зали. Чому ж ця постановка викликала такий шалений ажіотаж і змушує людей знову й знову купувати квитки? Секрет у тому, що театр Садовського зміг трансформувати класичну, зазвичай «шкільну» поему на потужний психологічний трилер. Глядачі йдуть сюди не за красивою історичною казкою, а за живими, оголеними

емоціями.

Споконвіку Кассандрою називають людину, яка передбачає майбутні катастрофи, але не в силах їм протидіяти. Земна жінка, яка отримала за це найжорстокішу кару – пророчий дар, у який ніхто не вірить. Рідне місто Троя невблаганно йшло до своєї загибелі, ніби саме прагнуло бути відданим на поталу ворогу. Вінницький глядач гостро відчуває цей сюжет. Міфологія зникає, а на сцені залишається дзеркало для кожного з нас. Це історія про людей, яким надто складно визнати справжні розміри їхньої власної біди. Про людей, які через страхи, невпевненість та перебільшені амбіції просто нездатні почути одне одного і знайти спільну мову.

24

Про тих, кому солодкі, заспокійливі колискові брехні подобаються значно більше за гірку реальність. Прогресивний та сміливий погляд режисера Євгена Карнауха перетворив античний міф на чесне відображення нашого сьогодення, і саме ця сміливість магнітом притягує публіку. Вистава театру Садовського не намагається розважити чи заспокоїти глядача – і саме тому вона стала головною культурною подією міста. Потужний, феноменальний голос Кассандри руйнує ілюзії та змушує дивитися правді в очі. Повні зали театру доводять: ми готові до складних розмов. Питання поставлені, та чи всі ми сьогодні готові почути на них відповіді? Кожен вінничанин вирішує це сам, коли в театрі знову вмикається світло.

ЧАСТИНА ІІІ. КРІЗЬ ОБРАЗ І СЛОВО

Епізод 1. «Небилиці про Івана»

Сцена 1. (Ведуча у кадрі.)

Ведуча: Театр Садовського вміє дивувати контрастами. Щойно глядач проживав античну трагедію, як підмостки сцени вибухають абсолютно іншою, нестримною енергією. Попереду – «Небилиці про Івана» за мотивами кіносценарію легендарного Івана Миколайчука. А тепер забудьте все, що ви знали про звичайну комедію. Ми переносимося у вимір, де народна казка стає чистою поезією сцени. Вистава «Небилиці про Івана» – це справжній український космос. Тут під звуки живої музики серед яскравих закарпатських барв

театр Садовського оживлює дух легендарного Івана Миколайчука. Це історія про світло, яке ховається в нашому сміху.

Сцена 2. (Екран вибухає яскравим, контрастним і надзвичайно динамічним тизером вистави «Небилиці про Івана». Стрімка, кліпова нарізка кадрів, сповнених експресії та народної містики: актори в колоритних, автентичних костюмах, різка зміна планів, шалена пластика та ширі емоції.)

Сцена 3. (Тизер переходить у чисту, художню нарізку ключових моментів вистави «Небилиці про Івана» безпосередньо зі сцени.

25

Камера плавно, але динамічно фіксує масштабні мізансцени, яскраві масові номери та колоритні діалоги персонажів. Контрастне сценічне світло підкреслює виразну міміку акторів, фактуру народного одягу та гру декорацій у просторі.)

Закадровий голос: Театр Садовського вміє дивувати контрастами. Щойно глядач проживав античну трагедію, як підмостки сцени вибухають абсолютно іншою, нестримною енергією. Попереду — «Небилиці про Івана» за мотивами кіносценарію легендарного Івана Миколайчука. Ця вистава — абсолютний магніт для публіки. Вінницький обласний академічний український музично-драматичний театр імені Миколи Садовського щоразу збирає на ній повні аншлаги. Квитки розлітаються задовго до показу, а зал тріщить від широкого сміху. Секрет успіху — у неймовірній легкості, за якою ховається глибока народна мудрість. Це розповідь про мандрівника й філософа Івана, який сприймає світ крізь призму іронії, сміється в очі біді й перетворює сіру буденність на свято.

Для сучасного глядача ця постановка стає ковтком чистого повітря. Це не просто комедія, а маніфест нашої нескореності через сміх. Історія про те, що навіть у найнайважчі часи вміння іронізувати та бачити дива — непереможне. Театр Садовського вкотре доводить: він вміє бути різним. Він може боліти, як «Кассандра», і може лікувати та дарувати надію, як «Небилиці про Івана». Саме за цим живим відчуттям сюди щовечора повертаються сотні людей.

Епізод 2. «По той бік сцени»

Сцена 1. (Ведуча в кадрі.)

Ведуча: Головна складність для акторів тут – втримати баланс. Тут легко скотитися в рамки поверхневої комедії, але колектив театру за лаштунками проробив колосальну роботу, щоб зберегти тонку філософію Миколайчука.

Ми поспілкувалися з акторами про те, як вони шукали цей об'єм у своїх персонажах, і чому кожна репліка зі сцени вимагає максимальної психологічної віддачі.

26

Сцена 2. (Інтерв'ю з акторкою театру.)

Аліна Шкуропат: Вистава, яку ми створили... Загалом режисерська задача для акторів – реагувати на все, що б не відбувалося, як ми, як люди. І в кожного можна побачити зовсім інші реакції. Хтось в якийсь момент може здивуватися, хтось більше посміятися, хтось не хоче розчаруватися. І в цьому сенсі ця вистава, в принципі, для мене як відпочинок. Можна так сказати, що ми приходимо, граємо свій шматочок, реагуємо на колег, і нам самим дуже весело.

Можна помітити, і ми цього насправді не соромимося, де ми щиро, можна так сказати, «розколюємось» – є таке слово, – тобто щиро сміємося зі своїх колег. І це дуже кайфово. Мені це подобається, коли нам не обов'язково тримати образ серйозності і тому подібне. В цьому є розслаблення не тільки для глядачів, які це дивляться, а й для нас.

По-перше, люди приходять в театр, вже знаючи, на яку виставу вони йдуть. Можливо, вони не знають авторів навіть по імені, але це не так важливо. Вони знають, вони обирають конкретний матеріал, на який прийти. Тому, певною мірою, вони вже залучені. Але бувають такі випадки, коли когось притащили і тому подібне. Це теж класно. І наша місія, особливо, наприклад, щодо тих, у кого не було бажання йти до театру, а його запросили, наша місія – зацікавити.

Мабуть, дуже багато залежить від тих, хто приходить. Тобто кожна вистава не може повторюватися одна в одну, тому що

якраз-таки ми реагуємо на глядачів. Та сама історія на гастролях. Наприклад, ми приїжджаємо в якусь іншу локацію, і це зовсім інший простір. Його треба відчувати, на нього треба реагувати. І така сама історія по місту, де ми вже тут постійно знаходимося, граємо свої вистави, залежно від глядачів, які приходять. Так ми реагуємо і різними способами намагаємося їх залучити.

У Вінниці в театрі останнім часом збільшилася кількість глядачів. Ми раді цьому, нам радо працювати для заповненої зали. Мабуть, це пов'язано з тим, що, по-перше, деякі вистави відкривають дуже актуальні теми, над якими варто подумати. Вони

27

нагадують нам про існування війни і тому подібне. Навіть у таких гуморних виставах, яку ми сьогодні демонстрували, – «Небилиці про Івана», – де ніби ми сміємося, нам весело, одним словом, небилиця, але паралельно ми пам'ятаємо про нашу проблему війни, про те, що військо є і нам його потрібно підтримувати.

Тому, мабуть, перша мета, з якою люди приходять в театр, це, по-перше, якимось збагатитися внутрішньо, а, мабуть, по-друге – відволіктися. Мабуть, це частіша зараз історія, коли більша кількість глядачів приходить саме на комедії розвеселитися, але я щиро рада, що навіть в комедіях можуть підніматися такі важливі теми.

Ходіть до театру, тому що саме в театрі ми демонструємо і нашу культуру, нашу ідентичність, наш гумор, наші таланти, які треба зберігати. На жаль, наш ворог нищить усе, що ми можемо бачити по всіх окупованих територіях, і, навіть не кажучи про театр, а загалом про всі види мистецтва, образотворче і тим паче образотворче, яке викладається. І те, що ми можемо зараз зберегти, – це театр.

Щиро вдячна, що в нас є можливість працювати попри повітряні тривоги, але, будь ласка, підтримуйте нас. Ми так само розуміємо, що важко планувати час, можливо, це «не на часі», але саме театр для цього зараз і є: нагадувати, в якому ми зараз становищі і що ми маємо в своєму культурному збагаченні.

Сцена 3. (Кадри сповнені глибоких тіней та «повітря»: Камера

повільно ковзає вздовж спорожнілих коридорів, вихоплює промені вечірнього світла, що падають на оксамитові крісла порожньої зали, текстуру старої сцени та завісу, яка повільно закривається.)

Закадровий голос: Театр — це не будівля. Це простір між світлом і тінню, який оживає лише тоді, коли ми приходимо разом. Коли завіса впаде і світло згасне, ви повернетесь у звичний ритм життя. Але спробуйте зберегти в собі цей спокій. Бо театр живий доти, доки нам важливо залишатися справжніми. Тінь знову взяла своє. До зустрічі.

28

(Фінальні титри)

СПОВІДЬ ЗІ СЦЕНИ

Документальний фільм про становлення та розвиток Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Садовського

Кваліфікаційна робота студентки IV курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
Вермеяш Дар'ї Сергіївни

Науковий керівник: Слотюк П. В., кандидат історичних наук, доцент

Авторка проекту, режисерка монтажу, операторка: Дар'я Вермеяш

У фільмі брали участь: Акторка — Марія Левченко Режисер — Євгеній Карнаух Композитор — Арсеній Маланушенко

Спеціальний гість (інтерв'ю): Аліна Шкуронат

Актори вистав: Марія Левченко, Тетяна Фролова, Микола Головчук, Валерій Прусс, Жанна Андрусишена, Богдан Костюк, Сергій Мазур, Михайло Крисов, Анна Кирсанова, Олександр Радько, Андрій Богданов, Олена Шварецька, Світлана Басовська, Володимир Холкін, Наталя Шолом, Вікторія Немченко, Ольга Буга, Роман Хегай-Семенов, Єлизавета Гриценко

Висловлюємо подяку за сприяння та підтримку в організації зйомок: Вінницькому обласному академічному українському музично-драматичному театру імені Миколи Садовського

Особлива вдячність: Завідувачці літературно-драматичною частиною театру — Світлані Фицайло

У фільмі використано фрагменти вистав: «Кассандра» (за драматичною поемою Лесі Українки) «Небилиці про Івана» (за кіносценарієм Івана Миколайчука).

Вінниця 2026